

L' ART DEL PAGÉS

Conferencias al I. A. C. de S. Isidro.

En la segona y última part del tema primer, ó siga «cultius que poden entreposarse ab lo cep; primerament, sense perjudicarlo y segonament, pera substituhirlo» hi prengueren part los Srs D. Joaquim de Miquel, D. Modest Lleó, D. Antoni Rovira y Borrell, D. Andreu de Ferrán y D. Francisco X. Tobella.

Comensá lo Sr. de Miquel dihent, «quan en 1878 vaig veure per primera vegada la filoxera invadint diferents vinyats del Mitjdia de Fransa, vaig convence 'm de que 'l ser invadits los nostres era qüestió de temps, pero que sense cap remey moririan nostres ceps, baix l' acció del pugó, com morian los del altre costat del Pirineu.

Allavors, que ab relació d' ara, lo conreu y coneixement de ceps americans estava en embrió, la perspectiva del previndre de la vinya era aterrador, los únichs medis que com paliatius se proposavan pera allargar la vida del cep eran de tot punt impracticables en nostre pays en particular y en tots en general, semblava s' imposés la substitució de la vinya per altres cultius y francament, lo cas es y era per lo tant molt grave, donchs jo no coneixia cap conreu que reditués lo que 'l cep. Me permetré, en aquest punt, referent al producte de la terra plantada de vinyas, fer un càlcul somer, que la práctica m' ha ensenyat.

Lo producte mitx en una hectárea de terra dedicada á dit conreu y efectuantlo regularment bé, produheix 36 hectólitres, los que desde 1878 no ha valgut en general menos de 12'50 pessetas un, per lo tant

La hectàrea produheix per 36 hectòlitres. . .	450 ptas.
Los gastos de conreu importan aproximada- ment.	150 »
Restan com produhit anyal.	300 »
id. en 5 anys.. . . .	1500 »
Deduhint una cullita per 'perduda del tot. . .	450 »
Restan per 5 anys.	1050 »
Producte anyal sense deducció d' impostos..	210 »
Suposant que 'l pago de contribucions fos tan exacte que representés lo 25 per 100 de la renda, sería son import.. . . .	52'50 »
Restan donchs un producte net de.	157'50 »

Atenintnos ara al valor mitx d' una hectàrea cultivada en vinyat y son preu no será major per punt general que 2.000 pessetas y encara no dubtém en afirmar que en lo mateix cas la terra d' aqueix valor produheix mes que lo fixat, la renda de dit capital al 5 per 100 será solsament 100 pessetas, per lo tant comparat ab lo producte obtingut cultivant ceps nos dona 7'87 $\frac{1}{2}$ per 100 del capital empleat en la compra; aixís donchs, si dediquém com amortisació anyal de dit capital sols 2'05 per 100 al cap de 25 anys quedarà amortisat lo valor de la finca y haurém ademés percebut un interés anyal de 5'82 $\frac{1}{2}$ per 100 sobre 'l capital empleat en sa escala decreixent cada any fins lo final dels 25 fixats, si bé que anyalment devém carregar igual suma com servey d' interessos y amortisació de capital.

Tornant donchs ja y recitat lo que precedeix á mon punt de partida, sols dos cultius veyja jo practicar en ma comarca (Panadés) y en escala un poch important Cereals olivers; los dos me semblavan poch renumeratius y rodejats de grans inconvenients; vaig dedicar la meua atenció á altre que una casualitat me permetia estudiar y veure son resultat pròxim sense tenir que fiarme de teorías que també lo temps y la experiencia m' han ensenyat que en moltíssims cassos ab tot y ser en sa essencia veritat, son perfectament impracticables en la inmensa majoria dels casos y exposan á grans contratemps.

Hi havia en la meua finca, «La Aguilera», situada en lo Plá del Panadés, 40 admetllers ja en plena producció encara que de mala calitat; á ells vaig dedicar la meua atenció.

Del 1878 al 83 solsament vaig ocupar-me en veure lo que produhian, donchs mon càlcul precisament tenia que fun-

darse en lo número de cullitas que arriban á terme, lo que deu ser objecte de gran atenció tractantse d' un arbre tan exposat á sufrir la acció de las glassadas, donchs tots sabém lo primerench que floreix. Al mateix temps m' enterava del punt en que 's produhian de mellor calitat y preus obtinguts; ab relació á aquets dos punts, fàcilment vaig saber quina calitat molt apreciada era la *mollar de Tivisa* y lo preu mínim 20 pessetas la quartera de 70 kilógrams ab closca. Durant lo citat período sols vaig veure perdre 's la cullita un any: partint donchs de dits datos vaig resoldre plantar admetllers, de moment, sols en marges de camins y com á tanca de vinyats, mes endavant tal volta ab la idea de substituhir á la vinya.

Pera portar á cap aquest treball sols contava ab 40 peus ja en complert desenvollop y alguns altres peus joves mitx abandonats en un taulat del hort, los que podian encara utilisarse pera trasplantar. Aixó fou la base de mas probas.

També ne vaig demanar á mon amich, D. Enrich Loran, propietari á Tivisa, gran culliter d' admetllas, qui 'm facilitá molts datos y m' enviá al mateix temps que un mosso seu com empeltador, los aixarts (pollanchs) que emplea per empeltar, de manera que la admetlla que tinch de fruyt es oriunda de Tivisa.

Avans d' esplicar mos treballs succesius á la proba, he de fer notar la base económicca de mon projecte, si bé que alashoras lo vaig calcular per carta de més y avuy puch, per haverho ja efectuat varias vegadas, afirmar tots los datos numérichs que á continuació aniré explanant.

Plantació.

1 hectárea—á 7'76 m = 40 pams—área 60'21—m.² = 25 canas² = 180 peus.

1 peu produheix, producció plena, abonant á 0'75 pessetas cada 3 anys, 3 quartans; 180 peus \times 3 = 540 quartans = 45 cuarteras.

1 cuartera, valor mínim, mollar, 20 pessetas; 45 cuarteras = 900 pessetas.

Terreno desfondat—clots á 0'50 pessetas—180. = 90 pts.

Fems 1 cabás per peu á 0'25 pessetas. . . = 45 »

Peus sense empeltar, un á 0'25 pessetas. . . = 45 »

Empeltar, 0'07 1/2 peu. . . = 13'50 »

Valor una hectárea 2.000 pts.—interés 6 anys. = 7'20 »

Total. 913'50 »

Sobre 'l càlcul anterior hi ha que notar:

1.^{er} Suposo 'l terreno desfondat, es á dir que fou vinya ó altre cultiu.

2.^{on} Conto 6 anys d' interessos, del valor d' una hectàrea á 2,000 pessetas y á rahó del 6 p. o/o anyal, lo que suposa un terreno bastant bó, un interés molt remunerador, y no apreciant los cultius entreposats mes que com pago del cultiu dels arbres.

3.^{er} Després dels 6 anys y los 3 de viver l' arbre produheix ja y junt ab los cultius mitjos paga l' interés del capital hectàrea.

4.^{rt} L' interés del capital empleat ó siga 913'50 pessetas produheix un gasto anyal al 6 p. o/o de 54'81 pessetas, fins carregant interessos sobre suma de renda ó siga sobre la partida de 720 pessetas import d' interessos en 6 anys del capital terreno.

L' empeltador que m' enviá lo Sr. Lorán era simplement un home práctic en lo conreu del admetller y fou realment mon mestre y lo dels mossos meus.

Los aixarts (brots) eran casi tots admetlla mollar y alguns poch Esperanza, donchs es convenient que no tots sigan d' una mateixa classe però al objecte aquest basta un 3 ó 4 per 100: lo sistema general d' empelt, lo mes rápit, mes económic y lo que sofreix menos fallas es l' empelt de didal, com lo suposo molt conegut no m' aturaré á esplicarlo y si sols fer notar que no convé empeltar quan lo sol está molt alt. En general es operació que deu suspendre 's de 11 á 3. Empeltárem sobre uns 2 mil brots y no arribá á faltar ni 'l 4 per 100.

Los arbres ja majors, que vulgan empeltarse deuen tallarse sas ramas en hivern y á una distancia tal del tronch que la superficie de la secció tinga un diámetro máxim de uns 7 á 8 centímetros, los brots que d' aqueixas ramas surten son los que s' empeltan; també deu procurarse que l' arbre s' estengui en forma tal que per l' interior de las ramas hi puga penetrar lo sol, lo cual se consegueix criant las ramas de manera que formin ab lo tronch un ángul que estiga comprés entre 90 y 135 graus ó siga que la prolongació virtual del tronch ne formi ab las ramas un comprés entre 45 y 90 graus.

Los arbres joves que volen empeltarse també se tallan sas branca deixantne sols tres y procurant que formin las

arestas de un triedo que siga lo mes próxim á un triedo regular y respecte al ángul de las ramas ab lo tronch deu atendre 's á lo dit anteriormet.

Aixó es lo primer que vaig fer y al veure las condicions que reunia l' empeltador li vaig proposar quedarse per mosso meu, lo que realisá en Septiembre immediat y permanesqué á casa meva com mosso de labor, dos anys-1884-86.

Al hivern immediat vaig comprar ja empeltats, en Tivisa plansons de 3 anys, però sia per la cruesa del temps, siga per lo mal acondicionats que arribáren, sols ne visqueren 25, los que son avuy uns hermosos admetllers.

Feta aquesta petita ressenya tractarém somerament en lo restant d' aquestas apuntacions de las quatre parts mes essencials pera obtenir cullita d' admetllas: 1.^{er} Viver.—2.^{on} Plantació.—3.^{er} Cultiu.—4.^{rt} Producte.

Viver.—Se forma aquest plantant admetllas escullidas de la major grandaria possible en un cuadro del horta y á la distancia de 0'40^m. Lo primer any sols requereixen lo treball d' entrecavarlos. Lo segon se posa un tutor á cada un y las vegadas que convinga netejar lo terreno. Lo tercer poden ja colocarse en lloch definitiu.

Com l' admetller es arbre que jove ne moren alguns, convé tenir donchs en lo viver de varias edats pera poder substituir durant los primers 5 ó 6 anys, á qual fi cada any deu plantarse un tros nou destinat á criadero y proporcional á la estensió que vol donarse al cultiu.

Plantació.—Com suposo conegut lo sistema general de plantació d' arbres, sols diré lo que particularment al admetller se refereix. Lo terreno se divideix per lineas transversals en cuadro que tingan 7'76 ^m ó siga 40 pams de costat, en cada encreuhament de rengleras d' arbres un clot que tinga de llarch 0'80 ^m. ample ó 0'40, de fondo 0'50, aquestos clots convé estigan oberts un ó dos mesos, en ells s' hi plantan los admetllers, adobantlos ab una senalla ó cabás de fems cada peu. Deu formarse al voltant del peu plantat una superfície convexa pera recullir un poch l' aygua de pluja, y poch fonda, donchs basta ho siga de 0'20 ^m en lo supost máxim. Al any següent deuen empeltarse.

Excuso dir que 'l terreno deu ser desfondat y treballat, donchs sempre suposo terrenos que han sigut vinyats ó altres cultius que obligan á tenir lo terreno net y remogut.

Cultiu.—Pochs cultius requereix l'admetller, donchs los mes indispensables poden servir per aquells á que's dediquin los espays entre peus, de modo que basta llaurar dos vegadas y cavar al peu, netejar ó espurgar y recolectar. Tallar tot brot inferior al empelt y cada 3 anys adobar los peus, bastant colocar 3 cabassos ó senallas de fems.

Productes.—Hem ja dit que la plantació representa un gasto de 913'50 pessetas, per lo tant un gasto anyal de 54'81 pessetas com interessos.

En 1 hectárea hi caben 180 peus y aquestos produheixen als 12 anys 3 cuartans per peu ó siga 40 cuarteras las que de mollar y ab closca 'l preu mínim venudas durant los últims 10 anys ha sigut 20 pessetas cuartera, per lo tant una hectárea produheix.. . . . 900 pessetas.

Producte brut una hectárea. 900 »

A deduhir.—1.^{er} 1/3 cullitas perdudas.—2.^{on} Interés sobre 'l capital plantació.—3.^{er} Cultiu.—4.^{rt} Adobs.

Fém lo càlcul per períodos de 3 anys y tindrem:

Producte en 3 anys deduhit 1 per pérdua cullita. 1,800 pts.

Cultiu anyal.	90	ptas.	{	3 anys=	569'43
Adobs.	45	»			
6 % sobre plantació..	54'81	ptas.			
					1,230'57

Producte anyal sense tributs—443'50 pessetas la hectárea, lo que capitalisant al 5 p. % representa un capital de 8,870 pessetas.

Atenent á que 'l valor de una hectárea no pot fixarse en mes de 2 mil pessetas terme mitx y encara de bastant bona calitat, l' interés que dit capital produhiria al 5 p. % seria sols 100 pessetas, per lo tant comparant dit producte ab l' obtingut per medi del indicat cultiu veyém que ab aquest s' obté un rendiment de 22'17 per 100 sobre 'l valor del terreno y encara que deduhim d' aquest en concepte de tributs un 25 p. % sobre la renda ó siga 1/4 nos resta un produhit líquit de 16'62 p. % ó siga un producte net per peu de 2'45 pessetas.

Aixís donchs crech que prévi estudi del terreno y clima y especialment aquest últim, suposat que l' admetller es arbre de fácil arraigo mentres lo terreno siga de mitjá fondo, es molt convenient la plantació de dit arbre y he de fer notar que he fixat com producte 'l preu mínim, donchs

lo máxim alcanstat per una cuartera de mollar en lo mercat de Reus y per partida de mes de mil cuarteras, foren á rahó de 32 pessetas una, lo que redunda en major apoyo de lo manifestat.»

(Acabará.)

CORRESPONDENCIA

Sr. Director de L' ART DEL PAGÉS.

Mollerusa 5 de Juny de 1890.

Molt Senyor meu: Creyent que podrán ser d' alguna utilitat per los il·lustrats lectors de sa important Revista, vaig á comunicarli algunas noticias sobre l' estat dels camps y de las cullitas d' aquest Plá d' Urgell, regió extensíssima y de gran pervindre agrícola, per lo benefici del agua de que disfruta.

No del tot mal ha vingut lo temps fins ara pera las plantas y cultius, després dels prolongats é intensos frets d' hivern, 's presentá bastan plujós, sens apenas haber necessitat del regadiu pera fer creixer los sembrats, succehint á las humitats de la primavera un hermós sol d' estiu molt convenient, tant pera los blats com pera las vinyas, presentantse, si res si espatlla, una regular cullita, que no vindrá mal als pagesos del Urgell.

Una gran part de propietaris, vejent los bons resultats del any passat, sulfataren oportunament las vinyas, disposantse pera repetir la operació tantas vegadas com sigui necessari; pero altres vist lo bon estat que fins ara venen presentant los ceps, volen esperar un altre any, tot per falta de confiança ab lo sulfat. Aixó está perfectament ab lo carácter de nostras classes pagesas; y bé podém dir en certa manera que si es una imprevisió lo deixar passar lo temps sens fer alguna proba per son propi compte, no ho es menos l' excés de confiança en los remeys que un y altre día se llegeixen en los periódichs y revistas de agricultura, com ha succehit enguany ab l' oli que ha mort las brocadas en algunas vinyas que s' untaren ab dit líquit,

habenthi algun propietari que ho efectuá en plantacions de mes de un jornal de terra, ahont hi culliren pocas cargas de ví, porque, si be los ceps brotaren altre vegada, no tenen los nous brots sino molts escassos rahims. Pot, per lo tant, assegurar-se que l' oli, del que l' any passat tant se parlá, no dona cap resultat y que deu recomanarse als viticultors que si volen fer alguna nova proba, vajin ab tota precaució.

No puch menys de ferli notar de pas, cuan convindria als propietaris del Urgell que 's dediquessin ab gran empenyo á la millora de la fabricació de vins y olis, puix es aquesta operació tan defectuosa, que siguent l' Urgell un pais ahont la vinya ocupa tal vegada la meytat ó mes de sa superficie, avuy no es possible trobar en las casas un litre de ví de mitjanas condicions, siguent tots avinagrats y mes propis pera fer mal que per altre cosa, y ab tot y aixó 's venen á bons preus y grans exigencias al menudeix, podent per lo tant assegurar que l' Urgell es una de las comarcas ahont está mes atrassada la industria vinicola, apesar de sas favorables condicions. No menos anómalo es lo que passa á la qüestió de fruytas que avuy per avuy, son en tot l' Urgell un objecte de luxu que no 's poden permetre sino 'ls propietaris que tenen algun tancat, porque son molts los que no 'n posseheixen ni un sol, ni pensan lo riu d' or que podria ser pera l' Urgell aquest y molts altres recursos, y basta Sr. Director de anomalias porque de referirlas totas, seria un may acabar; que si trist es veurer en las comarcas castellanas, aragonesas y moltas altres, com se perden los esforços del treballador per no venir á temps lo fertilisador element de l' aigua, no menos desconsolador es contemplar la lèntitut del progrés agrícola en aquest privilegiat sol del Urgell, ahont s' hi vehuen correr cristallinas acequias, casi sens ferne cas.

Y no vull dir per aixó que 's deixe correr l' aigua sense cap profit porque se regan los camps y plantius sempre que convé; pero ¿que es l' aigua sense 'ls adobs y la fecunda má del home? Faltan per lo tan en l' Urgell molts recursos que tocar ans no s' hagi arribat ahont pot arribar lo progrés agrícola en tan dilatada comarca.

JOSEPH BAYER Y BOSCH.

ESTAMPA DE VÍCTOR BERDÓS. CARRER DE LAS MOLAS, 51.—BARCELONA.
